

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Thesavrvs Sacrorvm Ritvvm, Sev Commentaria In Rvbricas Missalis Et Breviarii Romani

In quibus origo cuiusque Ritus, Causæ historicæ, vel mysticæ, ex maiorum ingenio, Theoria, Praxis, Obligatio, & exquisitus Vsus, additis opportunè Decretis omnibus S. Rituum Congregationis, quàm breuißimiè explicantur

Gavanti, Bartolommeo

Antverpiæ, 1634

De ordine genuflectendi, sedendi, & standi in Missa priuata, & solemni.
XVII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40262

riæ facile mandarentur. quod de Canone præsertim intellige: qui sine culpa graui non potest altè totus legi. Ita Doctores communiter.

2. *Sacerdos autem maximè curare debet, vt ea quæ clara voce dicenda sunt, distinctè & appositè proferat, non admodum festinanter, vt aduertere possit quæ legit, nec nimis morosè, ne audientes tadio afficiat: neque etiam voce nimis elata, ne perturbet alios, qui fortasse in eadem Ecclesia tunc temporis celebrant; neque tam submissa, vt à circumstantibus audiri non possit, sed mediocri & graui, quæ & deuotionem moueat, & audientibus ita sit accommodata, vt quæ leguntur, intelligant. Quæ verò secretè dicenda sunt, ita pronuntiet, vt & ipsemet se audiat, & à circumstantibus non audiatur.*

Non eget commentario, sed monitione. Primum, ne clara voce dicantur ea prima verba, *Memento Domine famulorum*, &c. Secundò, ne secretas alias Orationes addat Celebrans, nisi ad summum quaedam iaculatorias, & breues, vt, *Adoramus*

te Christe, &c. quas concedit, seu tolerat sacra Concilij Tridentini Congregatio in *Declarat. ad Sessionem vigesimamsecundam*, dummodò præscriptæ in Missali non omitantur. Tertio, verba consecrationis secretè dicantur.

3. *In Missa solemnè clara voce à Celebrante dicuntur, quando intonatur Gloria in excelsis, & Credo, Dominus vobiscum, Oremus, ante Orationem, & Offertorium, Præfatio, Pater noster, Pax Domini, & Orationes post Communionem. Alia quæ in Missa priuata dicuntur clara voce, in Missa solemnè à Celebrante dicuntur submissa voce.*

His adde Orationes ante Epistolam, quæ item clara voce dicuntur. Chorus autem pro Celebrante cla-

ra voce, & item Ministri supplere videntur, quem ritum refert etiam *Burchardus*.

De ordine genuflectendi, sedendi, & standi in Missa priuata, & solemnè. XVII.

1. **I**N Missa priuata Sacerdos genuflectit quando legit Euangelium sancti Ioannis, In principio, ad illa verba, *Et verbum caro factum est; & in Euangelio Epiphaniæ, Cùm natus esset Iesus, ad verba illa, Et procidentes adorauerunt eum. Item in Euangelio Ferie quartæ post Dominicam quartam Quadragesimæ, ad illa verba in fine, Et procidens adorauit eum. Item genuflectit Dominica Palmarum, & in Missis de Cruce ad illa verba in Epistola, In nomine Iesu omne genu flectatur, &c. & quando legitur Passio, ad illa verba, expirauit, vel, emisit spiritum, vt suis locis notatur.*

Item

Item genuflectit cum dicit, *Flectamus genua*. Item quando in *Quadragesima* dicit in tractu *Vers. Adiuna nos Deus, &c.* & in omnibus *Missis de Spiritu sancto*, cum dicit *Vers. Veni sancte Spiritus, reple, &c.* Item quando *Sacramentum in Altari discoopertum* apparet, genuflectit quoties ante illud transit in medio *Altaris*: & quodcumque in *Ordine Missæ*, & in ritu seruando in *celebratione Missæ* notatur, quod debeat genuflectere.

Prima duo habet *Burchardus*.

Vltus genua flectendi ortum habet ab antiquis, & habetur expressè *3. Reg. cap. 8.* vt omittam gentiliarios ritus; tum à Christo, *Luc. 22.* à sancto Stephano, *Act. 7.* Finis illius duplex est, ad orandum, & ad adorandum: ille significatur à *S. Ambrosio lib. 6. Hexaëmeron cap. 9.* Flexibile genu, quo Domini mitigatur offensa, ira mulcetur, gratia promouetur. de hoc autem *Alcuin. cap. de Parasceue* ait: Per hunc habitum corporis mentis humilitatē ostendimus. & *Honorius in Gemma lib. 1. cap. 117.* Cadimus in terram, ait, vt Christum in carne adoremus; vt item memoremus, nos in Adamo cecidisse, & mole corporis grauari ingemiscamus; & vt lapsum animæ nostræ in vitia, dum corpore ad terram cadimus, pœnitendo fateamur. Vnde & *Raban. lib. 2. de Instit. Cler. cap. 41.* Inflexio genuum, inquit, pœnitentiæ & luctus est indicium. In *Liturgia sancti Petri*,

pœnitentiam facere, est genuflectere, vt ibi notat *Lindan.* Quare in primis quinque casibus huius Rubricæ quis non videat, adorationis ergo genuflecti? & item in duobus vltimis erga Spiritum sanctum, & sacrosanctam Eucharistiam. In sexto verò, ad *Flectamus genua* oratui genuflectimus; in septimo ad illa, *Adiuna nos*, cum Tractus idem sit ac luctus, vt docuimus *suprà tit. 10.* genuflectimus ad indicandum solemnem luctum, *Raban. vbi supra.*

Et quamuis Concilium *Nicanum Canone 20. in vulgatis exemplar. vel 29. apud Turrianum*, statuerit, non genuflectendum in Dominicis, neque tempore Paschali, sed à statibus orandum esse, ad significandam libertatem, vt ait *Ruper. lib. 8. cap. 3.* quam Christus sua Resurrectione nobis acquisiuit; tamen non prohibuit adorationes cum genuflexione, quod bene nota pro mox dicendis.

2 *Circumstantes autem in Missis priuatis semper genuflectunt*, ^h etiam tempore Paschali, ⁱ praterquam dum legitur *Euangelium*.

Eadem & *Burchardus*.

[^h *Etiam tempore Paschali.*] Tam ad doctrinam in priuata Missa audiendam, quam ad Orationem & mysteria tremenda, titulo adorationis curuantur genua à populo in tota Missa: nisi dicamus, priuatam Missam audiri, sicut & priuatas fieri preces, etiam

tempore Paschali, genibus flexis. quo modo orauit sanctus Paulus in littore Tyri genibus positus, *Act. 20.* paulò ante Pentecosten. non enim ea fuit oratio solemnis, *iudice Lorino in eumtextum.*

[ⁱ *Praterquam dum legitur Euangelium.*] *Anastasi Papæ Decreto de G. 3. Conf.*

Conf. Dist. 1. Apostolica. Sacerdotes, & ceteri omnes ad Euangelium stare debent, vt promptiores se ostendant ad credendum & obediendum Euangelio. Sed antiquior Clemens *lib. 2.*

Constit. Apost. cap. 61. testatur, Apostolos constituisse, vt etiam laici assurgant ad Euangelium. imò verò & capita nudabantur in *Ordine Romano*, quod & hodie obseruatur.

- 3 In Missa solemni Celebrans genuflectit ^k ad omnia supradicta, præterquam ad ^l *Flectamus genua*: & tunc ipse solus stat, Diaconus verò & Subdiaconus, & omnes alij genuflectunt. Ad Versum verò, ^m *Adiuua nos Deus*, &c. & ad Versum, *Veni sancte Spiritus*, &c. genuflectit vsque ad finem. Item genuflectit in die ⁿ *Annuntiationis beate Marie*, & in tribus Missis *Natiuitatis Domini*, etiam quando cantatur in Choro, *Et incarnatus est*, &c. Alijs diebus, si sedeat cum cantantur ea verba, non genuflectit, sed ^o caput tantum profunde inclinat: p si non sedet, genuflectit.

^k *Ad omnia supradicta.*] Cùm priuatim legit, & iterum, quando publicè dicuntur: sicuti fit ad *v. Et incarnatus est*, &c. in Symbolo priuato & publico, si non sedet Celebrans.

^l *Flectamus genua.*] In Missa priuata ipsemet Sacerdos dicit *Flectamus*, & genuflectens exemplo suo docere debet alios. In solemni sufficit, vt Diaconus inuitans populum idem faciat. Sacerdos autem Deum orans regulariter stare debet, qui præ se fert personam Christi stantis, *Act. 7.* & orantis Patrem in cælis, *Amalar. lib. 4. cap. 4. & 7. Duran. lib. 5. cap. 5.*

^m *Adiuua nos Deus*, &c.] Quæres fortasse hoc loco: Cur in solemni Celebrans genuflectit vsque ad finem dictorum Versuum, qui in priuata Missa genuflectere iubetur non nisi ad prima verba? Respondeo, quòd in priuata debet Sacerdos commodè posse legere Versum in libro, & ideò sufficit, vt genuflectat ad prima verba: in solemni ea cantat Chorus, neque Celebrans est in alijs tunc occupatus. Genuflectit autem Celebrans ytroque

genu in medio Altaris, post lectum à se Euangelium. De Versu *Adiuua nos*, tradit hunc ritum in priuata Missa *Burchardus*.

ⁿ *Annuntiationis beate Marie*, &c.] Vt nimirum his diebus maiori cum veneratione adoretur Mysterium articuli & Festi propriissimum. Ante Radulphum Romani numquam ad hæc verba, *Et incarnatus est*, genuflectebant, *Prop. 23.* sed ritum tamen tradit huius genuflexionis in omnibus Missis *Honor. in Gemma lib. 1. cap. 118.*

^o *Caput tantum profunde inclinat.*] Quia iam genuflectit, quando submissa voce cum ministris ad Altare Symbolum recitauit; caput autem inclinat apertum. Idem præstare debent ministri qui cum Celebrante sedent.

^p *Si non sedet, genuflectit.*] Scilicet in superioris Altaris gradu. Neque verò stare conuenit ad verba tantæ Filij Dei humilitatis: sedere potius conuenit quàm stare; quia sedendo, addita capitis profunda inclinatione, contrahitur & minoratur homo.

4 *Ministri semper genuflectunt cum Celebrante, præterquam ¶ Subdiaconus tenens librum ad Euangelium, & Acolythy tenentes candelabra, qui tunc non genuflectunt. Et cum Diaconus cantat illa verba, ad quæ est genuflectendum, ¶ ipse versus librum, Celebrans & omnes alij versus Altare genuflectunt.*

¶ *Subdiaconus, &c.*] In hoc casu se gerunt, ac si ille marmoreum esset legibile, & Acolythy marmorea candelabra; neque textus Evangelicus demitti debet, neque lumen illius, ut ita dicam, humiliari, Ca-

rimonial. Episcop. libro primo cap. 10. & sequen.

¶ *Ipse versus librum.*] Ne videatur recedere à libro, in quo legere sequentia debet. alij versus Altare, ubi est Crux, cui debetur adoratio.

5 *In Choro genuflectitur ab ijs qui non sunt Prælati, ¶ ad Confessionem cum suo Psalmo. In Missis autem ¶ Feriarum Aduentus, Quadragesima, Quatuor Temporum, & Vigiliarum quæ ieiunantur, ac in Missis Defunctorum, genuflectunt omnes, etiam ad Orationes, & dicto per Celebrantem Sanctus, usque ¶ ad Pax Domini, & ¶ ad Orationes post Communionem, & super populum, excepta ¶ Vigilia Paschæ & Pentecostes, ac Natiuitatis Domini. Et similiter ab omnibus genuflectitur ¶ quando eleuatur Sacramentum.*

¶ *Ad Confessionem.*] Diximus enim supra, genuflexionem esse indicium penitentia, cum Rabano. Prælati vero stant, ob eorum dignitates, Abbates, & Protonotarij, & ij nempe, qui vti possunt Rochetto, si sæculares sint, & ijs digniores; sicut etiam Canonici, quando sunt parati, aliàs non, *Carim. Episc. lib. 2. cap. 8.* De genuflexione ad Confessionem idem ferè docet *Burchard.* Cantores autem, si tunc cantant Introitum, non genuflectunt, quia stare debent ad Lectorem.

¶ *Feriarum Aduentus, &c.*] De Orationibus in Quadragesima, docet *Microl. cap. 50.* eadem est ratio in Aduentu, & diebus ieiuniorum, ut diximus supra tit. 15. num. 2. Item in Missis Defunctorum, ad lectum, ex *Rabano*, indicandum. Omnes autem genuflectunt ad vnum.

¶ *Ad Pax Domini.*] Si enim danda est Pax, à Clero stante est danda, *Carimon. Episcop. libro 1. cap. 24.* Sed & Pax Domini in hoc loco Missæ, Resurrectionem Christi significat, *Innocentius III. libro 6. cap. 4.* ob quam standum est, ut in Dominicis, & tempore Paschali.

¶ *Ad Orationes post Communionem.*] Quia eiusdem rationis sunt cum primis quæ dicuntur ante Epistolam, *Microl. cap. 19.*

¶ *Vigilia Paschæ, &c.*] Hæ Vigiliae sunt Festinae & solemnes, per modum Festi Duplicis celebratae, præterquam, quòd Vigiliae Paschæ & Pentecostes ad Paschale tempus attinent, quo stantes oramus. qua eadem ratione, his etiam adde Quatuor Tempora Pentecostes.

¶ *Quando eleuatur Sacramentum.*]

Tradunt.

Tradunt Honor. III. de Celeb. Miss. cap. Sanc. & Chrysof. apud Duran. lib. 2. cap. 40. quia adoramus Christum in Sacramento, & genuflectimus in expiationem blasphemiae Iudaeorum, qui dicebant flexo genu, *Aue Rex Iudaeorum. lege T u r e c r e m. in can. Quoniam. de Consecr. Distinct. 3.* Ab omnibus autem initio Canonis genuflectitur, *Carimon. Episc. lib. 2. cap. 8.*

Dubitant non pauci in praedictis casibus, quando unicum genu, & quando duo genua sint flectenda. Et Celebrans quidem in Missa priuata, iuxta usum communissimum, ab initio ad finem usque unico tantum genu debet genuflectere, ut facilius surgat; in Missa item solempni, ad ea omnia quae sunt communia priuatae Missae: duobus autem genuflectere debet in Missa solempni ad praedicta quae à Choro cantantur; & regulariter, quando cum aliqua morula in praedictis est genuflectendum, & quali orandum.

Ministri verò intra Missam ea-

dem seruare debent quae facit Celebrans, ut expeditius illi ministrent. ad *Flectamus genua* ambobus genuflectant.

Subdiaconus patenam tenens non tenetur genuflectere toties quoties Celebrans; quia non illi tunc ministrat ut Diaconus, qui est illi à latere proprius minister, semper autem genuflectit cum eo eidem vicinus.

Alij de Clero à consecratione usque ad communionem duo genua flectere debent, cum transeunt ante Altare; & item, quando patet Sacramentum in Altari, quod etiam faciunt Cardinales in Cappella Papae. duo quoque ad *Flectamus genua*, ad Confessionem, Orationes ieiuniorum, Versus, &c. de quibus supra, quando cum aliqua mora praescribitur genuflexio ratione cantus vel actionis longioris.

De Missa coram Sacramento in Altari exposito, & genuflexionibus eo casu debitis, dicemus in proprio capitulo, seu titulo.

6 In Missa item solempni Celebrans medius inter Diaconum & Subdiaconum sedere potest à cornu Epistola iuxta Altare, cum cantatur *Kyrie eleison*, *Gloria in excelsis*, & *Credo*: alio tempore stat ad Altare, vel genuflectit, ut supra.

Possunt etiam sedere, dum cantatur Epistola & Graduale, si datur tempus, ex Decreto sacrae Rituum Congregationis relato ab *Alcocer in suo Carimo-*

niali, & semper sedent cooperto capite. Latus Epistolae congruit, à qua parte est credentia; &, ut cedat latus Evangelij Episcopo sedenti, si adsit.

7 In Choro sedent quando Celebrans sedet, & praeterea^a dum cantantur Epistola, & Prophetiae, Graduale, Tractus vel Alleluia cum Versu ac Sequentia, & ab Offertorio usque^b ad incensationem Chori, & si non incensatur, usque ad Praefationem: & ad Antiphonam^c quae dicitur Communio. ^d Ad alia stant, vel genuflectunt, ut supra.

Eadem

Eadem Burchard. in Ordine Missæ. a Dum cantantur Epistola, &c.] Sedetur ad Epistolam, Ambrosius in Epistola ad Cor. vt maiori deinde reuerentia assurgamus ad Euangelium, Rupertus lib. 2. cap. 32. Anima quoque ad doctrinam sedendo fit sapientior. Qui verò non attendunt ijs quæ leguntur, venialiter saltem peccant, Suar. lib. 4. de Hor. Can. cap. 12. nu. 20. Acolythi verò nequaquam sedeant ad Epistolam; & quando sedent vnà cum Celebrante, sedeant super Altaris gradu in cornu Epistolæ, facie versa ad Celebrantem, non ad populum.

b Ad incensationem Chori.] Incensum enim adoletur stanti, Carim. Episcop. lib. 1. cap. 23. Et hinc simul aduerte, quòd, dum oblata incensantur, adhuc in Choro sedent, Carim. Episc. ibidem. Vellent aliqui tamen, quòd Clerus staret ad incensationem Crucis, sicuti stat ad incensationem Episcopi: sed Episcopo stante, stat etiam Chorus; & hæc est propria causa, non autem incensatio eiusdem. vnde, quia Papa sedet dum incensatur, non assurgunt Cardinales, nisi Papa incensato.

c Quæ dicitur Communio.] Non enim, vt aliàs, cantatur hæc Antiphona, dum populus communicatur; quo casu, ob reuerentiam sanctissimo Sacramento exhibendam, standum esset; sed cantatur post Communionem Sacerdotis, dum ablutionem sumit, quando neque ratio est genuflectendi, neque standi. ergo sedeant. Quamquam monet adhuc Carimon. Episcop. lib. 2. cap. 8. vt Communio cantetur immediatè post Agnus Dei. quòd si accidat fieri, facta commu-

nione celebrantis & aliorum, eo casu sedetur.

d Ad alia stant.] Quænam sunt hæc alia ad quæ stare Clerus iubetur? nimirum Prindò ad Introitum, Alcuin. cap. Quid significant vestimenta; quo excitantur operarij Christi, & inuitantur ad opus, Amalar. lib. 2. cap. 5. hoc est ad Sacrificium, ad quod ingreditur Sacerdos, opus verè summum.

Item ad Orationem, exceptis diebus ieiuniorum, vt supra, quibus genuflectimus.

Item ad Euangelium, ratione supra allata cum Decreto Anastasy hoc tit. num. 2.

Item ad Præfationem, in qua stamus, vt sursum corda & corpora simul habeamus; nec genuflectimus, nisi initio sacri Canonis, Carimon. Episc. lib. 2. cap. 8. vt supra dictum est.

Item statim deposito Calice standum erit; quia, hoc eodem tit. num. 5. genuflectere debemus in diebus ieiuniorum vsque ad Pax Domini. Ergo Regula erit, quòd in Festis stare debemus post eleuationem Sacramenti vsque ad Antiphonam, quæ dicitur Communio, ad quam sedetur.

Item ad Orationem post Communionem, quæ rationis eiusdem est cum prima ante Epistolam, vt pluries diximus.

Standum præterea erit vsque ad finem Missæ; quia neque sedere, neque genuflectere iubemur.

Stare autem solemnitatem significat, sicut genuflectere, vt diximus, mœrorem, & luctum.

Denique à laicis etiam prædictæ Regule seruari possunt in Missa solemnè.